

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються цілі та структурна схема технологічної підготовки, знання і вміння, які набувають учні за допомогою різних інформаційних засобів на уроках трудового навчання. А також система трудового навчання, яка пов'язана з ремісничим виробництвом.

Ключові слова: трудова підготовка, технологічна підготовка, технологічні знання, технологічні вміння, система трудового навчання, технологічна освіта, контроль, предмет праці, засіб праці, особистість.

Актуальність дослідження. Зміни, які відбуваються нині в соціально-економічній і політичній сферах нашого життя, неминуче зачіпають і інші сфери, включаючи освіту і виховання молодого покоління. Сутність змін, що відбуваються, тут можна висловити короткою формулою - демократизація і гуманізація освітньо-виховного процесу. У центрі уваги тепер перебувають проблеми гармонійного розвитку юного школяра, підготовки його до життя в умовах ринкових відносин. Звідси природно випливають вимоги індивідуалізації та диференціації навчання, врахування національних, регіональних та місцевих особливостей при безумовному збереженні в країні єдиного освітнього простору.

Відмова в основній школі від єдиної програми праці, використання варіативно-модульного підходу до її наповнення дозволяють реально враховувати інтереси учнів та їх батьків, можливості, шкільне оточення, кваліфікацію вчителів, наявність обладнання та матеріалів в майстернях.

Рівнозначний по глибині підхід до вивчення програмного матеріалу трудового навчання забезпечить використанням годин як інваріантної, так і варіативної частин базисного навчального плану.

Мета статті - проаналізувати особливості реалізації технологічної підготовки учнів основної школи на уроках трудового навчання.

Освітня галузь "Технологія" є однією з тематичних галузей навчального плану загальноосвітніх установ. Її введення обумовило об'єктивне існування в суспільстві потреби в трудовому становленні підростаючого покоління. Вона має особливе значення для повноцінного розвитку особистості учнів, покликана прищепити їм працьовитість, ввести у світ творчої праці [1, с. 186].

"Технологія" забезпечує формування політехнічних і загальнотрудових знань і вмінь в галузі технології, економіки, організації та екології сучасного виробництва, уявлення про перспективи його розвитку, про світ професій, про основи підприємництва, про ведення домашнього господарства; виховує суспільно цінні мотиви вибору професії і працьовитість, озброює досвідом самостійної практичної діяльності; сприяє розвитку технологічного мислення, творчого ставлення до дійсності, прагнення до творення, прояву індивідуальності у кожного учня [2, с. 2].

Освітня галузь "Технологія" - обов'язкова складова частина загальної середньої освіти, що забезпечує учням необхідне коло техніко-технологічних понять, знань і вмінь, без яких неможливе повноцінне становлення особистості, та соціалізація [3, с. 2].

Технологічно навчити учня - означає в інтересах насамперед його власних, а також суспільства, держави сформувати у нього життєво важливі загально-трудові знання та вміння, прищепити працьовитість, потребу в оволодінні загальною та технологічною культурою, забезпечити професійне самовизначення.

Успіх будь-якої освітньої діяльності, у тому числі і за технологією, безпосередньо залежить від рівня та можливості програмно-методичного забезпечення. Воно включає: зразкові навчальні плани та програми, підручники, навчальні комплекти, посібники, довідкові та дидактичні матеріали, тестові завдання. Різномірний характер програмно-методичних засобів дозволяє реалізовувати технологічну підготовку в будь-якому вигляді і в той же час забезпечити диференційований підхід і прикладну спрямованість навчання. Мінімальний рівень та проблеми технологічної підготовки учнів задаються обов'язковим мінімумом змісту з освітньої галузі "Технологія" і вимогами до рівня підготовки випускників основної, загальноосвітньої школи [4, с. 4-5].

Серед багатьох теоретичних проблем найбільш актуальними є такі проблеми, як: наукове обґрунтування цілей трудової підготовки в загальноосвітній школі; особливості підготовки школярів до праці в умовах здійснення загальної середньої освіти; роль і місце трудового навчання в загальній системі політехнічної освіти; реалізація принципу з'єднання навчання з продуктивною працею школярів у сучасних умовах; система взаємодій загальноосвітньої школи та промислових підприємств; вдосконалення матеріальних умов для здійснення трудової підготовки старшокласників; принципи побудови системи трудового навчання [5, с. 3].

Однак трудове навчання не передбачає можливості комплексного використання знань з основ наук для вибору способів діяльності з виявлення та задоволення потреб особистості і суспільства, самостійного набуття учнями знань та вмінь (за допомогою різних інформаційних засобів), прояву при цьому творчої активності та вміння аналізувати і відстоювати обраний шлях вирішення проблеми.

При такій організації навчального процесу основна інтелектуальна діяльність школяра полягає в наслідуванні вчителю, освоєнні робіт за зразками. Як справедливо зазначала одна з провідних вітчизняних психологінь Е.Д. Божович, «... зразки протягом десятків років практично пронизують навчальний процес. Аналіз навчально-методичної літератури та систематичні спостереження за ходом уроків дають підстави думати, що це не просто звична, традиційна форма навчальної роботи, а актуальна педагогічна потреба». При такому підході до навчання учень втрачає самоцінність, своєрідність, стає нездатним виявляти власну пізнавальну ініціативу, активність і творчість, ставити перед собою певні цілі.

Навчальний предмет «Технологія» в загальноосвітній школі націлений не стільки на вивчення приватних технологій, скільки на розвиток інтелектуальних здібностей, що дозволяють оволодіти послідовністю дій, що гарантують отримання запланованого результату в предметно-перетворювальній діяльності на основі використання знань і вмінь з основ різних наук [6, с. 3-4].

А також, підготовка учнів до праці здійснюється в гуртковій роботі з технічного моделювання, сільськогосподарському дослідництві, раціоналізації та винахідництві по сільськогосподарському профілю. При дослідженні категорії "зміст освіти" у педагогічній науці її розглядають з двох позицій - "субстанціональної" і "функціональної" [7, с. 5].

В освітній галузі «Технологія» навчання школярів спрямоване на вирішення завдань адаптації та соціалізації підростаючого покоління і тісно пов'язане з процесами соціально- економічних змін у суспільстві. Зміна соціально-економічного устрою держави ставить завдання адекватного реформування системи загальної середньої освіти, в тому числі і підготовки школярів до трудової діяльності [8, с. 18].

У початковий період соціально-економічних перетворень в нашій країні були зроблені кроки з перетворення системи трудового навчання школярів у систему їх технологічної підготовки на широкій основі вивчення процесів перетворення матеріалів, енергії та інформації. Розвиток системи технологічної підготовки школярів вимагав, на думку академіка П.Р. Атутова, формування єдиної системи практично-орієнтованого навчання підростаючого покоління, створення матеріальних і духовних цінностей в різних сферах діяльності впродовж усього періоду навчання у школі. Вирішення цього завдання передбачало розробку

інтегративної педагогічної технології практичного навчання школярів у рамках комплексної системи, яка дозволяла б здійснювати таке навчання за всіма напрямками загальної середньої освіти, на всіх його рівнях і етапах.

У складних умовах сучасного етапу розвитку школи дана проблема не отримала необхідного теоретичного та методичного забезпечення, що призвело до стагнації і відповідно до законів розвитку відкритих систем, поступового руйнування інтегративної структури технологічної підготовки школярів [9, с. 11-12].

Розпад системи технологічної підготовки школярів певною мірою пояснюється протиборством інтересів різних предметів, яке особливо загострилося у зв'язку з введенням ЄДІ. Але це не єдина причина, якщо виходити з того, що всі дисципліни становлять частину єдиного цілого і перебувають у постійній взаємодії та розвитку. Справа, мабуть, в тому, що, зосередившись в основному на вивченні досить вузького кола питань, пов'язаних з обробкою конструкційних матеріалів, а також сфери побуту, і не беручи участь в реалізації завдань більшої частини навчальних предметів, «Технологія» сама поступово втратила перспективи зайняти системоутворюючої позиції в базовій підготовці учнів основної школи та профільному навчанні старшокласників, які вона могла забезпечувати як багатопланової практико-орієнтованої основи системи загальної освіти. Одним з найважливіших напрямків модернізації загальної середньої освіти визнано посилення практичної спрямованості в освітній галузі «Технологія».

Однак на сьогоднішній день, не надаючи допомоги у здійсненні практичного навчання школярів, крім побутової та виробничої сфер діяльності, технологія передала реалізацію цих функцій іншим дисциплінам, які будуть змушені в силу своїх можливостей вирішувати завдання модернізації освіти на традиційних засадах теоретичного навчання, що фактично і спостерігається в сучасній школі, а «Технологія» практично опинилася відсунутою на узбіччя процесів модернізації освіти.

Для визначення шляхів виходу з кризи необхідно звернутися до цілей технологічної підготовки школярів. Відповідно до положень державного освітнього стандарту та інших нормативних документів в якості цілей навчання технології визначені підготовка школярів до праці та подальшого отримання професії, що узгоджується з найважливішими принципами культуuroобразності і природообразності навчання підростаючого покоління. [10, с. 2-4].

Таким чином, трудове навчання стає частиною технологічної освіти, як і всі інші загальноосвітні дисципліни, знання з яких можна використовувати для створення певного продукту праці. При цьому розвиваються пізнавальні інтереси учнів, творче мислення, інтелектуальні, комунікативні, проектні та підприємницькі здібності, відповідальність за прийняття рішення та результати спланованої діяльності. Досвід впровадження технології показує, що важливу роль нині становить проектно-технологічна система. Вона, з одного боку, відкриває простір для творчості учнів, а з іншого - привчає до технологічної дисципліни, культури праці.

Література

1. Жучков В.М. Теоретические основы концепции предметной области «Технология» для педагогических вузов. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2001. - 203 с.
2. Леонтьева М.Р. Об особенностях обучения по программам образовательной области «Технология» // Школа и производство. - 1997. - №6. - С. 2-4.
4. Власов В.А. Непреходящая ценность трудовой подготовки // Школа и производство. ~ 1995. - Хал.- С.2-3.
5. Марченко А.В. Програмно-методическое обеспечение образовательной области «Технология» // Школа и производство. - 1999. - №6. - С. 4-8.
6. Зайцев С.В. О совершенствовании трудовой подготовки старшекласников городских школ // Школа и производство. - 1990. - №7. - С. 3-8.

7. Сосова И.А. От трудового обучения к технологическому образованию // Школа и производство. - 2008. - №5. - С. 3-6.
8. Чугаев В.А. Сельская школа: технология, труд, профессия // Школа и производство. - 2002. - №2. - С. 5-6.
9. Павлова М.Б., Питт Д.И. Образовательная область «Технология»: теоретические подходы и методические рекомендации. - Н. Новгород: НГЦ, 1998. - 248 с.
10. Атутов П.Р. Технология и современное производство /У Педагогика. - 1996. - №2. - С. 11-14.
11. Серебrenников Л.Н. Состояние и перспективы технологического образования на современном этапе развития школы // Школа и производство. - 2006. - №4. - С. 2-5.

Rebenok V.M.

IMPLEMENTATION OF THE TECHNOLOGICAL PREPARE PUPILS SCHOOL LESSONS FOR LABOR STUDIES

In the article, objectives and structural scheme of technological training, knowledge and skills that pupils acquire through various information tools in the classroom teaching employment. And the system of labor training associated with craft production.

Key words: employment training, technological training, technological knowledge, technological skills, the system of labor training, technology education, control, subject of labor, means of work, personality.

Стаття надійшла до редакції 17.11.2009 р.